

КОЛЕКТИВНА МОНОГРАФІЯ

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ВИМІРИ ІННОВАЦІЙ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СПІЛКА НАУКОВЦІВ УКРАЇНИ

Колективна монографія

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ
ВИМІРИ ІННОВАЦІЙ:
ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ**

Мукачево – 2025

УДК 330.341.1:001.2:316:330:338.2(02.064)

DOI: <https://doi.org/10.31339/978-617-7495-93-1/352.2025>

Рекомендовано до друку Вченою радою Мукачівського державного університету (протокол №1 від 29 серпня 2025 року)

Рецензенти:

ГАЛУС Олександр – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Заслужений діяч науки і техніки України.

САДОВА Ірина – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти Дрогобицького державного педагогічного університету.

ЛІБА Наталія – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу Мукачівського державного університету.

Редакційна колегія:

ШВАРДАК Маріанна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, голова правління ГО «Спілка науковців України».

ПОПОВИЧ Оксана – доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Мукачівського державного університету.

ІВАНОВА Вікторія – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівського державного університету.

ДУДАШ Олена – доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету.

M58

Міждисциплінарні виміри інновацій: від теорії до практики соціально-економічного розвитку: колективна монографія / За редакцією М. Швардак, О. Попович, В. Іванова, О. Дудаш. Мукачево: Мукачівський державний університет, Спілка науковців України. 2025. 352 с.

У монографії розглянуто теоретичні та практичні питання інноваційних процесів у контексті сучасного соціально-економічного розвитку. Акцентовано увагу на проблемах цифрової трансформації бізнесу, впровадження соціальних інновацій задля сталого розвитку, а також на широкому спектрі інновацій в освітній галузі – від стратегічного управління закладами до підготовки фахівців та застосування новітніх технологій. Відображено погляди вітчизняних дослідників на вирішення актуальних завдань у сферах економіки, соціальної політики та педагогіки в контексті побудови інноваційного суспільства.

Адресується фахівцям-практикам, науковим і науково-педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам та студентам; усім, хто цікавиться актуальними проблемами інноваційного розвитку суспільства.

ISBN 978-617-7495-93-1

© Мукачівський державний університет, 2025
© Спілка науковців України, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ДИНАМІКА ІННОВАЦІЙ: ІНВЕСТИЦІЇ, РИНКИ ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕСУ	11
1.1. Трансформація бізнес-моделей компаній в умовах Індустрії 5.0: виклики та перспективи (<i>Оксана Шпатакова</i>)	11
1.2. Development of an Enterprise Development Strategy in an Unstable Market / Розробка стратегії розвитку підприємства в умовах нестабільного ринку (<i>Oleh Kovalchuk, Liliya Farajova / Олег Ковальчук, Лілія Фараджова</i>)	38
1.3. Маркетинг цінності як основа новацій сталого розвитку національної економіки (<i>Інна Дейнега, Михайло Пиртко</i>)	53
РОЗДІЛ 2. СОЦІАЛЬНІ ІННОВАЦІЇ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА	66
2.1. Трансформація концепцій регіональної промислової політики в умовах сталого розвитку (<i>Наталія Ліба</i>)	66
2.2. Впровадження соціальних інновацій у політичній сфері як запорука сталого розвитку суспільства (<i>Наталія Горло</i>)	86
2.3. Стратегічне управління закладом освіти на перетині соціо- економічних та освітніх інновацій (<i>Маріанна Швардак, Вероніка Кулакова</i>)	102
2.4. Партнерська взаємодія в закладі дошкільної освіти: нові підходи до роботи з дітьми раннього віку (<i>Оксана Попович, Людмила Ющик</i>)	117

2.5. Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти засобами спеціальної освіти (<i>Оксана Кас'яненко</i>)	129
2.6. Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку інклюзивної групи засобами цифровізації (КП «МовоГрай») (<i>Оксана Чекан</i>)	141
РОЗДІЛ 3. УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОСВІТІ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ	157
3.1. Інноваційні підходи до формування культури безпеки в освітньому середовищі: теоретичні засади та практичні імплементації (<i>Маріанна Швардак</i>)	157
3.2. Оптимізація практичної підготовки майбутніх вчителів до організації діалогічної взаємодії у професійній діяльності (<i>Оксана Липчанко-Ковачик</i>)	170
3.3. Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до застосування фасилітаційної технології (<i>Діана Рябець</i>)	190
3.4. Традиційні та інноваційні методи викладання латинської мови в контексті студентоцентрованого навчання (<i>Лариса Миронова</i>)	201
3.5. Практичні основи формування фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами інтерактивних технологій (<i>Тетяна Атрощенко, Олена Дудаш</i>)	220
РОЗДІЛ 4. ТЕХНОЛОГІЧНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ	239
4.1. Штучний інтелект і Big Data як інструменти формування індивідуальних освітніх траєкторій майбутніх вчителів початкової школи в умовах цифровізації (<i>Галина Розлуцька, Ярослав Петрина</i>)	239

4.2. Формування цифрової компетентності педагогів як стратегія інноваційної трансформації освіти в цифрову епоху (<i>Ярослав Сидоренко</i>)	250
4.3. Virtual Reality Resources in Learning a Foreign Language / Ресурси з використанням віртуальної реальності у вивченні іноземної мови (<i>Nadiia Yurko, Olha Romanchuk, Mariia Vorobel / Надія Юрко, Ольга Романчук, Марія Воробель</i>)	263
4.4. Формування готовності вчителів початкових класів до застосування цифрових технологій на уроках мовно-літературної освітньої галузі (<i>Оксана Фенцик</i>)	275
4.5. Дифузійні моделі в розділенні аудіосигналів (<i>Микита Монастирський</i>)	294
4.6. Цифрові технології як інструмент розвитку професійної ІК-компетентності вихователя закладу дошкільної освіти (<i>Вікторія Іванова, Ольга Граб</i>)	306
ПІСЛЯМОВА	320
БІБЛІОГРАФІЯ	324
НАШІ АВТОРИ	349

DOI: <https://doi.org/10.31339/978-617-7495-93-1/352.2025/306-319>

4.6. Цифрові технології як інструмент розвитку професійної ІК-компетентності вихователя закладу дошкільної освіти

Вікторія ІВАНОВА²⁸**Ольга ГРАБ²⁹**

***Анотація.** Досліджено роль цифрових технологій як інструменту розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти. Розкрито сутність та значення ІК-компетентності в умовах сучасного освітнього середовища, проаналізовано поточний стан використання цифрових інструментів у професійній діяльності педагогів. Визначено теоретичні засади та методичні підходи до формування зазначеної компетентності, а також представлено практичні аспекти застосування онлайн-курсів, вебінарів та спеціалізованих програм. Окремо висвітлено вплив розвиненої ІК-компетентності вихователя на якість освітнього процесу, персоналізацію навчання та формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку. Виявлено основні виклики та перспективи подальшого розвитку ІК-компетентності. Запропоновано комплексні рекомендації для закладів освіти, органів управління та закладів післядипломної освіти, а також для самих вихователів, спрямовані на системне підвищення їхньої цифрової грамотності.*

***Ключові слова:** цифрові технології, ІК-компетентність, вихователь, дошкільна освіта, професійний розвиток, цифрові інструменти.*

Вступ. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується безпрецедентною інтеграцією цифрових технологій у всі сфери життєдіяльності, що не оминуло й освітню галузь. Дошкільна освіта, як фундамент для формування особистості, перебуває під значним впливом цих трансформацій, висуваючи нові вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів. У цьому контексті інформаційно-комунікаційна компетентність (ІК-компетентність) вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО) стає однією з ключових умов забезпечення якісного освітнього процесу та ефективного розвитку дітей раннього віку.

²⁸ **Вікторія ІВАНОВА** – доктор педагогічних наук, професор, в.о. завідувача кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна.

²⁹ **Ольга ГРАБ** – доктор філософії, асистент кафедри дошкільної та спеціальної освіти Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна.

Незважаючи на зростаючу обізнаність щодо важливості ІК-компетентності, практика показує, що її рівень у багатьох вихователів залишається недостатнім для повноцінного використання потенціалу цифрових технологій. Це зумовлено рядом факторів, серед яких – недостатнє технічне забезпечення закладів дошкільної освіти, нестача системного навчання та методичних рекомендацій щодо інтеграції цифрових інструментів у педагогічну діяльність, а також психологічні бар'єри та відсутність сталої мотивації у педагогів до освоєння нових технологій. Така ситуація призводить до того, що цифрові інструменти використовуються епізодично або неефективно, що обмежує можливості для індивідуалізації навчання, розвитку пізнавальних інтересів дітей та формування у них базових цифрових навичок, які є критично важливими у сучасному світі.

Проблема полягає у виявленні та обґрунтуванні ефективних шляхів розвитку професійної ІК-компетентності вихователя ЗДО за допомогою цифрових технологій з урахуванням наявних викликів та перспектив, а також у визначенні впливу цього процесу на якість освітньої діяльності та всебічний розвиток дітей дошкільного віку (Швардак, Іванова, 2025). Саме розробка та апробація системних підходів до формування ІК-компетентності вихователів з використанням сучасних цифрових засобів є нагальною потребою сьогодення, що дозволить подолати розрив між вимогами часу та реальним станом готовності педагогів до роботи в умовах цифрового освітнього простору.

Метою дослідження є комплексне розкриття особливостей використання цифрових технологій як інструменту розвитку професійної ІК-компетентності вихователя закладу дошкільної освіти, що включає: визначення сутності та значення ІК-компетентності вихователя в умовах цифровізації освіти; аналіз сучасного стану застосування цифрових технологій у професійній діяльності; розкриття теоретичних засад та методичних підходів до формування цієї компетентності; демонстрацію практичних аспектів використання цифрових технологій для розвитку ІК-компетентності; оцінку впливу ІК-компетентності вихователя на якість освітнього процесу та розвиток дітей; формулювання

викликів, перспектив та рекомендацій щодо подальшого розвитку ІК-компетентності вихователів ЗДО.

Сутність та значення ІК-компетентності вихователя ЗДО в умовах цифровізації освіти. У сучасному освітньому просторі, що характеризується стрімкою цифровізацією та глобальною інформатизацією, ІК-компетентність вихователя закладу дошкільної освіти набуває статусу ключової професійної якості. Це поняття охоплює не лише володіння технічними засобами та програмним забезпеченням, а й здатність ефективно використовувати цифрові технології для вирішення професійних завдань, критично оцінювати інформацію, створювати та обмінюватися цифровим контентом, а також забезпечувати безпеку в цифровому середовищі. Для педагога дошкільної освіти ІК-компетентність є інтегративною характеристикою, що включає когнітивний, операційний та мотиваційний компоненти. Когнітивний аспект передбачає знання про цифрові технології та їхній потенціал в освітньому процесі. Операційний компонент відображає практичні навички роботи з різноманітними цифровими інструментами та платформами. Мотиваційний же аспект визначає готовність і бажання педагога постійно розвиватися у сфері цифрових технологій та інтегрувати їх у свою діяльність.

Актуальність розвитку ІК-компетентності вихователя в контексті сучасних освітніх викликів та вимог зумовлена трансформацією освітньої парадигми. Сучасний дошкільник живе в оточенні, насиченому цифровими технологіями, що вимагає від педагога не лише адаптації до нових реалій, а й уміння використовувати їх як ефективний інструмент розвитку та навчання дітей. Державні освітні стандарти та професійні кваліфікаційні характеристики педагогічних працівників усе частіше містять вимоги щодо володіння цифровими навичками, що підкреслює нормативне закріплення значущості цієї компетентності. Більше того, глобальні виклики, такі як пандемія COVID-19, яскраво продемонстрували необхідність швидкого переходу до дистанційних

форм роботи та використання цифрових ресурсів, що посилило попит на педагогів, які володіють високим рівнем ІК-компетентності.

Таким чином, ІК-компетентність відіграє вирішальну роль у забезпеченні якісного освітнього процесу та повноцінного розвитку дітей дошкільного віку. Володіючи сучасними цифровими інструментами, вихователь отримує можливість створювати інтерактивні та мультимедійні дидактичні матеріали, персоналізувати освітній процес з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини, організовувати ефективну комунікацію з батьками та колегами, а також збагачувати ігрове середовище новітніми технологіями (Іванова, Мочан, Коврей, 2024). Це, у свою чергу, сприяє формуванню у дошкільників ключових компетентностей, зокрема інформаційно-комунікаційної компетентності, що є основою для їхньої успішної адаптації у майбутньому та подальшого навчання у школі. ІК-компетентність вихователя стає не просто бажаною навичкою, а необхідною умовою для реалізації сучасних освітніх програм та забезпечення високої якості дошкільної освіти.

Аналіз сучасного стану використання цифрових технологій у професійній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти виявляє неоднорідну картину, що поєднує значний потенціал та низку істотних викликів. На сьогоднішній день вихователі мають доступ до широкого спектра цифрових інструментів та ресурсів, які можуть бути інтегровані в освітній процес. Це включає, але не обмежується, інтерактивними дошками та панелями, що дозволяють створювати динамічні заняття; освітніми платформами та онлайн-бібліотеками, які надають доступ до верифікованого контенту; спеціалізованими мобільними додатками для розвитку різних навичок у дітей (логічне мислення, пам'ять, дрібна моторика); хмарними сервісами для зберігання та обміну інформацією, спільної роботи над проєктами; а також інструментами для створення мультимедійного контенту (презентацій, відео, аудіозаписів). Окремо варто виділити потенціал використання віртуальної та доповненої реальності для імерсивних освітніх досвідів, хоча їхнє поширення в ЗДО поки що обмежене.

Однак, попри наявність цих інструментів, їхнє повноцінне та системне впровадження у практику дошкільної освіти стикається з типовими проблемами та бар'єрами. Одним з найкритичніших є недостатня технічна база закладів дошкільної освіти. Це виявляється у відсутності достатньої кількості сучасних комп'ютерів, планшетів, стабільного інтернет-з'єднання, а також у застарілому або невідповідному програмному забезпеченні. Навіть за наявності техніки, часто бракує відповідних навичок у педагогічного персоналу. Багато вихователів, особливо старшого покоління, відчують труднощі з освоєнням нових технологій через відсутність цілеспрямованого навчання, брак часу на самоосвіту або психологічні бар'єри, пов'язані зі страхом перед невідомим чи помилками (Назаренко, Андрющенко, 2019).

Окрім того, значною перешкодою є методична неготовність педагогів до ефективного інтегрування цифрових технологій в освітній процес. Нерідко цифрові інструменти використовуються поверхово, як заміна традиційних методів, а не як засіб для якісного розширення освітніх можливостей. Відсутність чітких методичних рекомендацій, прикладів кращих практик та недостатня кількість методистів, що спеціалізуються на цифровій дидактиці в дошкільній освіті, поглиблюють цю проблему. Результати попередніх досліджень та статистичні дані, як правило, підтверджують низький або середній рівень використання цифрових технологій вихователями. Наприклад, дослідження можуть показувати, що більшість вихователів використовують цифрові інструменти переважно для підготовки до занять (пошук інформації, оформлення документації), тоді як їхнє застосування безпосередньо у роботі з дітьми є епізодичним або обмежується переглядом мультфільмів та розвиваючих ігор без належного педагогічного супроводу. Такий стан справ підкреслює нагальну потребу у розробці комплексних підходів до підвищення ІК-компетентності вихователів, що враховуватимуть як технологічні, так і методичні аспекти.

Теоретичні засади та методичні підходи до формування ІК-компетентності вихователя за допомогою цифрових технологій. Формування ІК-компетентності вихователя закладу дошкільної освіти вимагає системного підходу, що ґрунтується на чітких теоретичних засадах та апробованих методичних підходах. Фундаментом для ефективного використання цифрових інструментів є педагогічні принципи, які визначають спрямованість освітнього процесу. Серед них ключовими є: принцип цілеспрямованості (чітке визначення освітніх цілей інтеграції цифрових технологій), принцип системності (розгляд цифрових інструментів як елементів єдиної системи навчання та розвитку), принцип доступності та відповідності віковим особливостям (вибір технологій, що відповідають когнітивним можливостям як педагогів, так і дітей), принцип активності та самостійності (стимулювання вихователів до самостійного пошуку, освоєння та застосування цифрових ресурсів), а також принцип практичної спрямованості (орієнтація на безпосереднє застосування набутих ІК-навичок у професійній діяльності). Важливими є також дидактичні умови, що забезпечують ефективність процесу: наявність відповідної технологічної інфраструктури, методичне забезпечення, регулярне оновлення знань та навичок педагогів, а також створення мотиваційного середовища для використання цифрових технологій (Bogush et al., 2025).

Обґрунтування вибору конкретних цифрових технологій для розвитку різних аспектів ІК-компетентності вихователя здійснюється на основі їхнього функціонального потенціалу та освітніх потреб. Наприклад, для розвитку навичок створення та використання дидактичних матеріалів незамінними є інтерактивні дошки та панелі, які дозволяють залучати дітей до активної взаємодії, а також програмне забезпечення для розробки презентацій та ігор. Для підвищення ефективності комунікації з батьками та колегами, а також для організації дистанційного навчання (за потреби), доцільно використовувати освітні платформи (наприклад, Google Classroom, Classtime) та хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft 365), що забезпечують спільний доступ до документів та ресурсів. Мобільні додатки, що містять розвивальні ігри та інтерактивні

завдання, сприяють формуванню навичок цифрової грамотності у дітей, а для вихователя є інструментом для моніторингу прогресу та індивідуалізації навчання. Перспективними напрямками є застосування елементів віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності, які можуть розширити можливості для організації віртуальних екскурсій, імітаційних ігор та занурення дітей у нові освітні середовища (Швардак, Іванова, 2025).

Представлення моделей або алгоритмів інтеграції цифрових технологій у систему професійного розвитку вихователя є ключовим для системного підходу. Однією з таких моделей може бути модель поетапного формування ІК-компетентності, що включає діагностичний, підготовчий, діяльнісний та рефлексивний етапи. На діагностичному етапі визначається початковий рівень ІК-компетентності вихователя. Підготовчий етап передбачає теоретичне навчання та ознайомлення з функціоналом цифрових інструментів. Діяльнісний етап фокусується на практичному застосуванні набутих знань та навичок у реальному освітньому процесі. Рефлексивний етап спрямований на аналіз ефективності використання технологій та коригування подальших дій. Інший підхід може бути реалізований через модель професійної спільноти, де вихователі спільно освоюють нові технології, діляться досвідом та розробляють власні методичні матеріали. Усі ці підходи мають на меті не просто навчити користуватися технологіями, а сформувати педагогічний дизайн, який дозволить вихователю творчо інтегрувати цифрові інструменти в освітній процес, підвищуючи його якість та ефективність.

Практичні аспекти застосування цифрових технологій для розвитку ІК-компетентності вихователя закладу дошкільної освіти є ключовими для демонстрації ефективності теоретичних засад та методичних підходів. Зосереджуємося на конкретних прикладах успішного досвіду та описі розроблених програм, що ілюструють реальне впровадження цифрових інструментів у процес професійного зростання педагогів.

Один із найбільш поширених та ефективних підходів полягає у залученні вихователів до онлайн-курсів та вебінарів, спеціально розроблених для підвищення їхньої цифрової грамотності. Наприклад, успішний досвід демонструють платформи, що пропонують модулі з використання Google Workspace для освіти, створення інтерактивних презентацій в Genially або Nearpod, чи застосування мобільних додатків для розвитку дрібної моторики у дошкільників. Дистанційні тренінги, що включають практичні завдання та зворотний зв'язок від експертів, дозволяють вихователям не тільки освоїти нові інструменти, а й навчитися інтегрувати їх у власну педагогічну практику. Важливим аспектом є також участь у професійних спільнотах (наприклад, у соціальних мережах, на спеціалізованих форумах чи платформах типу EdCamp), де вихователі обмінюються досвідом, діляться розробками та отримують підтримку від колег, що сприяє безперервному професійному розвитку.

Окрім цього, значна увага приділяється опису розроблених або апробованих програм/методик навчання вихователів роботі з цифровими інструментами. Це можуть бути курси підвищення кваліфікації на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти, внутрішньошкільні семінари-практикуми, або ж індивідуальні консультації (Горленко, 2016). Такі програми, як правило, структуруються навколо конкретних освітніх завдань, що вирішуються за допомогою цифрових технологій. Наприклад, методика може охоплювати етапи від вибору відповідного ресурсу для створення інтерактивної гри до її реалізації з дітьми та подальшого аналізу ефективності. Ключовим є не просто навчання користуванню програмою, а формування педагогічного дизайну цифрового заняття, що передбачає розуміння вихователем, як саме технологія сприяє досягненню освітніх цілей.

Вплив використання цифрових технологій на розвиток конкретних ІК-навичок вихователів є багатограним. Завдяки цілеспрямованому навчанню, педагоги значно покращують свої навички пошуку та критичної оцінки інформації в цифровому просторі, що дозволяє їм знаходити якісніші матеріали для роботи з дітьми. Здатність створювати дидактичні матеріали виходить на

новий рівень: вихователі освоюють графічні редактори, інструменти для створення інтерактивних робочих аркушів, відео- та аудіоматеріалів. Це робить освітній процес більш візуалізованим, інтерактивним та привабливим для дошкільників. Розвивається також навичка організації комунікації – як з дітьми (наприклад, через ігрові навчальні платформи), так і з батьками (за допомогою месенджерів, електронної пошти, спеціальних батьківських порталів). Нарешті, цифрові інструменти дозволяють більш ефективно здійснювати оцінювання освітніх результатів дітей, використовуючи спеціалізовані додатки для фіксації прогресу та формування звітів, що забезпечує індивідуальний підхід до розвитку кожної дитини. Таким чином, практичне застосування цифрових технологій не лише підвищує ІК-компетентність вихователя, а й безпосередньо впливає на якість освітньої діяльності.

Вплив ІК-компетентності вихователя на якість освітнього процесу та розвиток дітей дошкільного віку. Розвинена інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти є не просто самоціллю професійного зростання, а ключовим фактором, що безпосередньо впливає на якість освітнього процесу та визначає ефективність розвитку дітей дошкільного віку (Ємчик, 2022). Існує чіткий взаємозв'язок між рівнем володіння педагогом цифровими технологіями та його здатністю створювати сучасне, стимулююче та інклюзивне освітнє середовище. Вихователь, який впевнено оперує цифровими інструментами, може більш гнучко реагувати на індивідуальні потреби дітей, забезпечуючи персоналізацію навчання та розвитку. Це проявляється у можливості підбирати або адаптувати цифровий контент відповідно до рівня розвитку кожної дитини, її інтересів та стилю навчання, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу.

Позитивні зміни у педагогічній практиці вихователя, зумовлені розвинутою ІК-компетентністю, є багатоаспектними. По-перше, відбувається значне розширення доступу до різноманітних освітніх ресурсів. Замість обмеженого набору традиційних посібників, вихователь отримує доступ до глобальних

банків розвивальних ігор, інтерактивних симуляцій, віртуальних екскурсій, аудіоказок та навчальних відео. Це дозволяє урізноманітнити заняття, зробити їх більш наочними та захопливими. По-друге, підвищується мотивація дітей до навчання. Використання інтерактивних дошок, планшетів або освітніх додатків перетворює рутинні завдання на цікаву гру, стимулюючи пізнавальну активність, допитливість та бажання досліджувати. Діти стають активними учасниками освітнього процесу, а не пасивними споживачами інформації. По-третє, покращується організація зворотного зв'язку та моніторингу прогресу дітей. Цифрові інструменти дозволяють швидко фіксувати досягнення, відстежувати динаміку розвитку різних навичок та вчасно коригувати індивідуальні освітні траєкторії.

Зрештою, цифрові технології, опосередковані ІК-компетентністю вихователя, мають безпосередній вплив на формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку. Сучасне суспільство вимагає від людини не лише знань, а й умінь орієнтуватися в інформаційному просторі. Тому, інтегруючи цифрові засоби у свою роботу, вихователь свідомо чи несвідомо сприяє розвитку у дітей інформаційно-комунікативної компетентності (уміння шукати, обробляти інформацію, взаємодіяти з цифровими об'єктами) та цифрової компетентності (безпечне та етичне користування цифровими пристроями). Крім того, використання цифрових технологій у дослідницьких проєктах або іграх стимулює розвиток дослідницької компетентності – здатності ставити питання, шукати відповіді та робити висновки (Шинкар, Співакова, 2022). Таким чином, ІК-компетентність вихователя є невід'ємною складовою сучасної педагогічної майстерності, що дозволяє готувати дошкільників до життя у світі, де цифрові навички є такою ж необхідністю, як і традиційні.

Виклики, перспективи та рекомендації щодо подальшого розвитку ІК-компетентності вихователів ЗДО засобами цифрових технологій. Подальший розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти за допомогою цифрових технологій стикається з низкою значущих викликів, подолання яких є критично важливим для забезпечення

високої якості освітнього процесу. Однією з найголовніших перешкод залишається технологічна інфраструктура. Незважаючи на певні покращення, значна частина ЗДО все ще відчуває дефіцит сучасної комп'ютерної техніки, стабільного високошвидкісного доступу до інтернету, а також ліцензійного програмного забезпечення. Це унеможливорює повноцінне використання потенціалу цифрових технологій. Окрім того, фінансування потреб у технічному забезпеченні та безперервному підвищенні кваліфікації педагогів часто є недостатнім. Вагомими є також психологічні бар'єри: частина педагогів відчуває страх перед новими технологіями, нестачу мотивації до їх освоєння або переконання у тому, що цифрові інструменти не є доречними у дошкільній освіті, що потребує формування нової педагогічної культури.

Водночас, існують чіткі перспективи розвитку цифрових технологій та їхнього впливу на професійну діяльність вихователя. Можна прогнозувати подальше впровадження штучного інтелекту для персоналізації навчання та автоматизації рутинних завдань вихователя (наприклад, формування індивідуальних звітів про розвиток дитини, рекомендації освітнього контенту). Розвиток віртуальної та доповненої реальності відкриє нові можливості для створення імерсивних освітніх середовищ, що дозволить дітям «відвідати» різні країни, познайомитися з природою чи професіями без виходу за межі закладу (Швардак, Іванова, 2025). Поширення хмарних сервісів та онлайн-платформ сприятиме покращенню взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу – вихователями, дітьми, батьками та адміністрацією. Усе це вимагатиме від педагогів не лише вміння користуватися технологіями, а й розуміння їхнього педагогічного потенціалу та етичних аспектів застосування.

З огляду на вищезазначені виклики та перспективи, необхідно сформувати комплексні рекомендації щодо ефективного використання цифрових технологій для розвитку ІК-компетентності вихователів ЗДО.

Органам управління освітою слід:

- розробити та впровадити єдину стратегію цифровізації дошкільної освіти на державному рівні;
- збільшити фінансування для технічного оснащення ЗДО та підготовки кадрів;
- сприяти розробці якісних, україномовних цифрових освітніх ресурсів для дошкільників та методичних матеріалів для вихователів.

Для закладів післядипломної освіти:

- регулярно оновлювати програми підвищення кваліфікації, включаючи модулі з новітніх цифрових технологій та їхнього педагогічного застосування;
- запровадити практико-орієнтовані тренінги та майстер-класи, що дозволяють вихователям не лише отримувати знання, а й формувати практичні навички;
- активізувати науково-дослідну роботу з вивчення ефективності інтеграції цифрових технологій у дошкільну освіту.

Для закладів освіти рекомендується:

- забезпечення поступового оновлення та модернізації технологічної бази, включаючи доступ до широкосмислового інтернету;
- створення внутрішніх методичних об'єднань для обміну досвідом та взаємонавчання щодо використання цифрових інструментів;
- стимулювання участі вихователів у курсах підвищення кваліфікації з ІК-компетентності.

Нарешті, самим вихователям рекомендується:

- проявляти активну позицію у самоосвіті та пошуку нових цифрових інструментів;
- не боятися експериментувати з технологіями у своїй роботі, поступово інтегруючи їх в освітній процес;
- ділитися власним досвідом та взаємодіяти з колегами у професійних спільнотах для постійного професійного розвитку.

Реалізація цих рекомендацій дозволить системно підвищити рівень ІК-компетентності вихователів, що стане основою для якісної трансформації дошкільної освіти в умовах глобальної цифровізації.

Висновки. Проведене дослідження підкреслює, що інформаційно-комунікаційна компетентність вихователя закладу дошкільної освіти є ключовою вимогою сьогодення, визначаючи якість освітнього процесу та сприяючи гармонійному розвитку дошкільників у цифровому середовищі. Попри значний потенціал цифрових технологій, їхнє ефективне використання стримується низкою факторів, зокрема недостатньою технічною базою, браком системного навчання та психологічними бар'єрами.

Для подолання цих викликів необхідний системний підхід до формування ІК-компетентності, що ґрунтується на обґрунтованих теоретичних засадах та практичних методиках, включаючи використання різноманітних цифрових інструментів та освітніх платформ. Досвід показує, що цілеспрямоване впровадження цифрових технологій у професійний розвиток вихователів позитивно впливає на їхні навички пошуку інформації, створення дидактичних матеріалів та організації комунікації.

Зрештою, розвинена ІК-компетентність вихователя безпосередньо покращує якість дошкільної освіти, забезпечуючи персоналізацію навчання, розширюючи доступ до ресурсів та підвищуючи мотивацію дітей, що сприяє формуванню у них життєво важливих цифрових навичок. Попри наявні труднощі, подальший розвиток цифрових технологій відкриває нові перспективи. Для їх реалізації потрібні скоординовані зусилля з боку закладів освіти, органів управління та самих педагогів, що забезпечить сталий прогрес дошкільної освіти у цифрову еру.

Список використаних джерел

Горленко, В. М. (2016). Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів: вітчизняний досвід. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*, (11), 97-104.

- Ємчик, О. Г. (2022). *Інформаційні технології у дошкільній освіті*: навчально-методичний посібник. Волинський національний університет імені Лесі Українки.
- Іванова, В. В., Мочан, Т. М., & Коврей, Д. Й. (2024). Професійна компетентність як пріоритетна вимога сьогодення у фаховій підготовці здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*, 67(1), 168-171. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/67.1.36>
- Назаренко, Г. А., & Андрющенко, Т. К. (2019). Інформаційно-комунікаційні технології як інструмент підвищення якості дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 69(1), 21-36.
- Швардак, М. В., & Іванова, В. В. (2025). Формування цифрової компетентності майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання. *Перспективи та інновації науки. (Серія «Педагогіка»)*, 7(53), 1053-1063. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7\(53\)-1053-1063](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-7(53)-1053-1063)
- Шинкар, Т. Ю., & Співакова, А. М. (2022). Стан використання ІКТ в організації методичного супроводу освітнього процесу в групах раннього віку ЗДО. *Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ», (IV)*, 200-204.
- Bogush, A., Chekan, O., Ivanova, V., Popovych, N., & Palahnyuk, O. (2025). Digitalization as a Tool for the Speech Development of Older Preschool Children with Autistic Disorders. *WSEAS Transactions on Computer Research*, 13, 170-177. <http://dspace.msu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/12413>

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>